

SİSTEM YAKLAŞIMI, KAVRAMLARI VE YÖNETİM

System Approach, Concepts And Management

Baran AKKUŞ* | Naciye ALEVOK İZCİ**

ÖZ: Sistem, birbiriyle ilişkili parçalardan oluşan ancak bu parçaların toplamından fazlasını ifade eden bir bütündür. Sistem yaklaşımı ise tüm alanlardaki sistemleri bütünsel olarak inceleyebileceğimiz disiplinler arası bir anlayış sunar. Bu yaklaşıma göre sistemler alt sistemlerden oluşur. Bu alt sistemler birbirlerini ve tüm sistemi etkiler. Çevreleriyle etkileşim içinde olan sistemlerin devam edebileceğini öngörür. Bu yönüyle; açık sistemlere odaklanmaktadır. Sistem yaklaşımı özellikle işletme yapılarının ortaya konulmasını sağlamaktadır. Bu çalışmada da yönetimde sistem yaklaşımı açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Sistem, Sistem Yaklaşımı, Yönetim.

ABSTRACT: System is a set of inter-related parts but expresses more than the sum of these parts. The system approach provides an interdisciplinary understanding of systems in all areas. According to this approach systems consist of subsystems. These subsystems affect each other and the whole system. It predicts that systems which interact with their environment may continue. From this aspect, it focuses on open systems. The system approach is particularly useful for revealing the business structures. In this study, system approach in management are tried to be explained.

Keywords: System, System Approach, Management.

GİRİŞ

Sistem problemi esasen bilimdeki analitik prosedürlerin sınırlamaları sorunudur. Bu da ortaya çıkan evrimler veya "bütün parçalarının toplamından daha fazlasıdır" gibi yarı metafizik durumlarla ifade edilebilir (Bertalanffy, 1969: 18). Baktığımızda yaşamda ortaya çıkan sorunların çözümü için hangisinden başlanması gerektiği oldukça karmaşıktır. Çünkü bu sorunlar birbirleriyle çok fazla ilişkili-

* Öğr. Gör., Munzur Üniversitesi Tunceli Meslek Yüksekokulu Büro Hizmetleri ve Sekreterlik Bölümü,
orcid.org/0000-0002-4898-346X | bakkus@munzur.edu.tr

** Doktora Öğrencisi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Bölümü,
orcid.org/0000-0002-8277-6739 | naciyealevok@gmail.com

Hakemli Araştırma Makalesi Peer-reviewed Research Article		
Başvuru Submission	Kabul Accept	Yayın Publish
23.12.2017	22.05.2018	30.06.2018

dirler. Bilinen yöntemlerle bu sorunların çözülmesi mümkün değildir. Bunun sebebi ise sorunların doğrusal bir sebep sonuç ilişkisinin olmamasıdır. Sebep sonuç ilişkileri döngüselidir. Klasik bilim tarafından bu tip problemlerin çözülememesi hatta, klasik bilim tarafından benimsenen çözümlerin bu tip sorunlara yol açması sonucunda yeni bir bakış tarzının ortaya konması gerekmiştir. Sistem fikri ise sorunun tüm yönlerini ele alan ve parçalar arasındaki etkileşime odaklanan bir bakış tarzı ortaya koymuştur (Tecim, 2004: 78-79). Ayrıca bütün bilim dalları birbirinin benzeri sorunlarla ilgilenmektedirler. Modern bilimlerdeki aşırı uzmanlaşma sonucunda, bilim dalları birbirlerinden uzaklaşmışlardır. Bilim dallarını birbirleriyle ilişkilendirecek bir kuram olarak ise “genel sistem teorisi” ortaya çıkmıştır (Kaban, 1994: 220).

19. yüzyılın ortalarına kadar dünyanın sistem olarak incelenmesi ve bu sistemin işleyişinin anlaşılması çabaları birçok çalışmaya konu edilmiştir. Ancak bu çalışmaların başarısız olmasının temelinde sistemin parçalarına ayrılarak araştırılması yatmaktadır. (Yalçınkaya, 2002: 104). Bugünkü anlamda sistem yaklaşımı ise ilk olarak 1920’lerde Ludwig Von Bertalanffy adında bir biyolog tarafından ortaya atılmıştır. Bertalanffy’nin “Genel Sistem Teorisi” sistem yaklaşımının temelini oluşturmuştur. Önceleri askeri ve sanayi alanlarında kullanılabileceği öngörülmüş olsa da 1950’lerde disiplinlerarası bir nitelik taşıdığı belirtilerek sosyal bilim alanlarında kullanılabileceği kabul edilmiştir. 1960’lı yıllarda ise en itibar edilen bir yaklaşım olarak kabul görmüştür. Aynı zamanda Bertalanffy 1972’deki ölümüne kadar da sistem yaklaşımının geliştirilmesine ve her çeşit sisteme uygulanabilir olmasına önemli katkılar sunmuştur (Tortop, İspir ve Aykaç, 1999: 229-230).

1. SİSTEM YAKLAŞIMI, KAVRAMLARI, TÜRLERİ VE ÖZELLİKLERİ

1.1. Sistem Yaklaşımı

Sistem yaklaşımı; doğadaki, toplumdaki ve bilim alanlarındaki olayları bütünsel olarak inceleyebileceğimiz bir çerçeve olarak kabul edebileceğimiz disiplinlerarası bir teoridir. Sistem; iç ve dış faktörleri

birbirinden ayıran bir sınırı olan, sistemle ilişkili girdi ve çıktıları belirlemek için çevre ile etkileşimde olan tutarlı bir bütün olarak tanımlanabilir. Sistem basit parçaların toplamı olarak düşünülmemelidir. Sistem yaklaşımı görünen bir bütünü analiz etmeye yarayan teorik bir perspektif olarak görülebilir. Bu yaklaşım sistemin tümünü anlayabilmek için parçalar arasındaki etkileşim ve ilişkilere odaklanmaktadır (Mele, Pels, and Polese, 2010: 126).

Sistem yaklaşımının en iyi örneklerinden biri insan vücududur. İnsan vücudu bir sistem ise; dolaşım sistemi, solunum sistemi, kas sistemi, sinir sistemi ve duyu sistemi bu sistemin alt sistemleridir. Bu alt sistemlerinde kendi alt sistemleri mevcuttur. Sistemin iyi bir şekilde işlemesi de alt sistemlerin dengeli, uyumlu ve sıkı bir ilişki içinde bulunmalarına bağlıdır. Alt sistemlerin herhangi birinde meydana gelecek bir olumsuzluk bütün alt sistemleri etkileyecektir. Bu sebeple sistemin istenilen düzeyde iyi çalışması alt sistemlerin iyi çalışmasına bağlıdır. Herhangi istenilmeyen bir durumda ise sistemi bir bütün olarak değerlendirmek, olumsuzluğun ortadan kaldırılması için oldukça önemlidir (Tortop, İspir ve Aykaç, 1999: 231).

Sistem içerisindeki öğeler birbirleriyle sürekli ilişki içindedirler. Sistemin parçaları arasındaki bu ilişki sistemin canlı olmasını sağlar. Bir sistem içindeki öğelerin sürekli birbirleriyle olan etkileşimlerine karşılıklı bağımlılık denilmektedir. Bu karşılıklı bağımlılık olmazsa sistem işlevsizleşerek sistem olma özelliğini yitirir (Yüksel, 2016: 56). Sistem yaklaşımında, eğer bir parça sistemin parçalarından biri ile ilişkili değilse, sisteme dahil edilemez. Böylece sistemin değişkenleri ile çevresel faktörler arasında ayırım yapılabilmektedir (Kalıpsız, 1977: 3). Ayrıca sistem yaklaşımında temel amaç sistem denilen bütünün amacına ulaşmaktır. Bu yüzden sistemin alt sistemleri olan parçalar sistemin amacına hizmet ettikleri ölçüde önem kazanmaktadır (Topaloğlu ve Koç, 2010: 38).

1.2. Sistem Kavramı

Sistem kavramı; çok geniş bir anlama sahip olmakla birlikte; birden fazla varlık arasındaki devamlı ilişkiler olarak açıklanabilir. Bu varlıklar biyolojik, fiziksel, beşeri veya düşünsel olabilirler. Sistemlere örnek olarak Güneş sistemi, sindirim sistemi, haberleşme

sistemi düşünce sistemi... gibi örnekler verilebilir. Sistemler bir bütün olarak ele alındıklarında benzer sistemlerle karşılaştırılabilirler (Ertürk, 2009: 30).

Ayrıca sistem, birbiriyle ilişkili iki veya daha fazla parçadan oluşan sınırı ile diğer sistemlerden ayrılabilen dış çevreyle ilişkili bu parçaların, örgütlü ve bölünmez olduğu bir bütündür (Uygur, 2010: 59). Şimşek ve Çelik sistemi; “belirli parçalardan oluşan bir bütün” veya “belirli parçalardan (alt birimlerden, alt sistemlerden) oluşan, bu parçalar arasında belirli ilişkiler olan ve bu parçaların aynı zamanda dış çevre ile ilişkisi olan bir bütün” olarak tanımlamışlardır (2009: 120).

Sistemin en önemli özelliği birbirleriyle uyumlu parçalardan oluşan bir bütün olmasıdır. Bazen sistemlerde tam uyum söz konusudur. Bu durumda sistemin herhangi bir parçasında meydana gelecek değişim sistemin diğer parçalarında ve esas sistemde de değişikliğe neden olur. İkinci olarak, sistemlerin kısmi uyum içinde oldukları durumlar söz konusu olmaktadır. Böyle bir durumda ise, sistemin bir parçasında meydana gelen değişiklik sistemin tümünde bir değişikliğe neden olmamaktadır. Bu durumda sistemin bütün parçaları arasında aynı oranda bir ilişki olmadığı veya sistem içinde tam bir uyum olmadığı söylenebilir (Tortop, İspir ve Aykaç, 1999: 232).

1.3. Sistemi Meydana Getiren Alt Sistemler

Bir organizasyonda sistemi oluşturan alt sistemler; üretim ve teknik alt sistemler, destekleyici alt sistemler, varlık koruma alt sistemleri, uyumlayıcı alt sistemler ve yönetsel alt sistemlerden oluşabilir (Tortop, İspir ve Aykaç, 1999: 233).

- Üretim alt sistemleri; sistemin temel amacını gerçekleştiren alt sistemler olarak üretim ve hizmet faaliyetlerini yerine getirirler. İşletmeler veya kurumlar genellikle bu alt sistemlerin yaptıkları faaliyetlerle adlandırılırlar. Bu alt sistemlere teknik alt sistemlerde denilmektedir.
- Destek alt sistemleri; bu alt sistemler üretim veya hizmetin yerine getirilebilmesi için gerekli malzemeleri, araç ve gereçleri sunan alt sistemlerdir. Örnek olarak, satın alma departmanı bir kuruluşta destek alt sistemi olarak görev yapmaktadır.

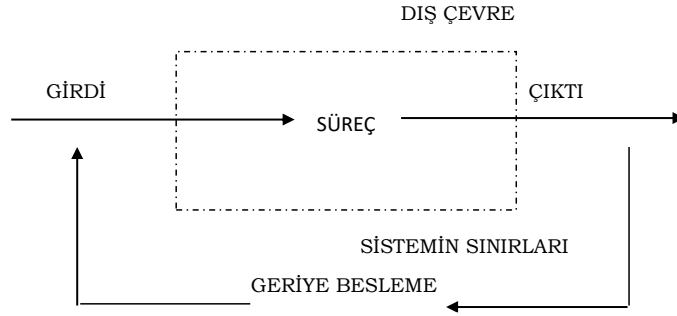
- Varlık koruma alt sistemleri; işgören bulma, işgörenin eğitimi, değerlemesi, ödüllendirilmesi, motive edilmesi... gibi faaliyetlere odaklanmış alt sistemlerdir. İşten daha çok işi yapanlara yönelik çalışan bir alt sistemdir.
- Uyumlayıcı alt sistemler; örgütün nasıl olduğu ile ilgilenen bu alt sistemde, sistemin iç yapısı ile ilgilenilir. Sistemin nasıl olması gerektiği üzerinde durulmaz. Bu alt sistemin çevre ile ilgilenmemesi, gelişmelerin takip edilmemesine ve sistemin değişimlere ayak uyduramamasına neden olabilir.
- Yönetimsel alt sistemler; bu alt sistemlerde diğer alt sistemlerin koordinasyonundan denetlenmesine kadar işlerden sorumludurlar. Örgütün stratejik hedeflerinin belirlenmesi, karar alma ve alınan kararların ne kadar katılımcı olacağı... gibi görevlerde yine yönetimsel alt sistemin yetkisindedir. Tüm alt sistemlerin uyumlu çalışabilecekleri bir ortamın oluşturulması da yine yönetimsel alt sistemin sorumluluğundadır. Bu nedenle diğer alt sistemlerle arasında hiyerarşik bir ilişki söz konusudur (Tortop, İspir ve Aykaç, 1999: 233-234).

1.4. Sistemin Özellikleri

Sistemin özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Demirdöğen ve Küçük, 2013: 19).

- a. Sistem bir bütündür.
- b. Sistemlerde sinerji etkisi vardır. Sistemler kendisini oluşturan alt sistemlerin toplamından fazlasını ifade eder.
- c. Her sistemin bir çevresi vardır.
- d. Alt sistemler birbirlerini etkileyen ve aralarında karmaşık bir yapının olduğu sistemin parçalarıdır.
- e. Sistemlere alt sistemler eklenebilir ve çıkabilir.
- f. Sistemin yapısı zaman içinde döngüsel bir değişim gösterir. Çünkü sistem sürekli çevresi ve kendi özellikleriyle uyumlu olarak değişmek zorundadır.
- g. Sistem aldığı girdilerle çıktılar oluşturur.
- h. İnsan çalışmalarına ilişkin faal durumdaki bütün sistemler, belirli amaçlar için varlıklarını sürdürürler.

- i. Sistemlerin sınırları sistem parçalarının ayrıntılarını da içerdği için sistemlerin sınırlarının kesin olarak belirlenmeleri olanaksızdır.
- j. Bünyesel sistemler dışındaki tüm sistemler hareketlidir.

Şekil 1: Sistemin İşleyişi

Kaynak: TOPALOĞLU ve KOÇ, 2010: 39.

2. SİSTEM TÜRLERİ

2.1. Açık ve Kapalı Sistem

Sistemler faaliyet gösterdikleri çevreyle etkileşimlerine göre açık sistem ya da kapalı sistem olarak adlandırılırlar. Sistemler mutlaka bir çevrede faaliyet göstermektedirler. Eğer sistem faaliyetini sürdürdüğü çevreden enerji, malzeme ve bilgi girdilerini alıyor ve kendisi de çevresine çıktılar sağlıyorsa bu tür sistemlere açık sistem denir. Ancak sistemle çevresi arasında böyle bir ilişki yoksa bu tür sistemler de kapalı sistem olarak adlandırılır. Açık sistemler çevrelerinden aldıkları enerji, malzeme ve bilgiyi işleyip, bu girdileri dönüşüm sürecinden geçirerek çıktılara dönüştürürler. Açık sistemlerde çıktıları çevresine sunan sistemle çevresi arasındaki bu alışveriş sürekli devam etmektedir (Şimşek ve Çelik, 2009: 122).

2.2. Mekanik, Biyolojik ve Sosyal Sistemler

Bu sistemler aşağıdaki gibi açıklanabilirler (Uygur, 2010: 66):

-Mekanik sistemlerin çevre ile ilişkileri çok düşüktür. Bu yüzden kapalı sistemlerdir. Bunlara örnek olarak otomobili verebiliriz. Bir süre sonra entropi sonucunda faaliyetleri sona erer.

-Biyolojik sistemler ise çevre ile ilişkileri olan açık sistemlerdir. Birçok örnek verilebilir. Tüm canlı sistemler biyolojik sistemlerdir. Biyolojik sistemlerin ömürleri bitince entropi sonucunda ölürler.

-Sosyal sistemlerde açık sistemlerdir. Çevreleri ile sürekli etkileşim halindedirler. Bu tür sistemlere örnek olarak; dernekler, partiler... gibi verilebilir.

2.3. Deterministik ve Probabilistik Sistemler

Deterministik sistemlerle probabilistik sistemlerde “çıktı” önem arz etmektedir. Bir sistem faaliyetlerini verilen talimatlar doğrultusunda sürdürüyorsa ve çıktıda bir değişim olmayacağı öngörülüyorsa bu tip sistemler deterministik sistemlerdir. Ancak probabilistik sistemlerde bu durumdan farklı olarak çıktının alacağı değer değişebilir. Bu değişimde şans faktörüne bağlıdır (Uygur, 2010: 66).

3. SİSTEM YAKLAŞIMINDA KAVRAMLAR

3.1. Sistem ve Alt Sistem

Alt sistemler birleşerek bir sistemi oluştururlar. Her sistemin alt sistemleri vardır. Örnek olarak bir işletmede farklı işlevleri yerine getiren finans, yönetim, insan kaynakları, pazarlama gibi... birimler söz konusudur. Bu birimler her biri işletme sisteminin alt sistemleridir (Ertürk, 2009: 31). Pazarlama nasıl ki işletmeye göre bir alt sistem ise işletme de bulunduğu endüstri kolunun bir alt sistemi sayılmaktadır. Yani alt sistemler, kendi alt sistemlerine göre esas sistem olmakta, bir parçası olduğu sisteme göre ise alt sistem olarak görev yapmaktadır (Şimşek ve Çelik, 2009: 122).

3.2. Holizm

Holizm, sinerji etkisi olarak ta bilinmektedir (Güney, 2007: 22). Sistem parçalardan meydana gelmektedir. Matematiksel olarak düşünülduğünde sistemin parçalarının toplamı olması gerekmektedir. Ancak toplumsal sistemlerde bu şekilde olmamakta, sistem parçalarının toplamından fazlasını ifade etmektedir. Alt sistemler arasındaki etkileşimlerin sonucu ve her parçanın özellikleri sistemin toplamını etkilemektedir. Yöneticilerin birimler arasındaki koordinasyonu sağlamak için sürekli çaba harcamaları alt sistemlerin birbirleriyle ilişkisiz bir bütün haline gelmesini önlemekte, aralarındaki etkileşim ile çıktılarının toplamının daha büyük olmasını sağlamaktadırlar. Böylece sistem parçalarından farklı ve daha fazla bir anlam kazanmış olmaktadır. Holizm kısmen gerçekleştirilen bir olgudur. Çünkü sistem kendisini oluşturan parçalardan bağımsız olmamakla birlikte, kendisini oluşturan parçalardan etkilenen ve onlarla ilişkide olan bir bütündür (Tortop, İspir ve Aykaç, 1999: 237).

3.3. Farklılaşma

Açık sistemler uzmanlaşma ile farklılaşma yaşarlar. Bir araya toplanmış parçalarda zamanla ayrılmalar söz konusu olmaktadır. Sistemde de uzmanlaşma sonucunda alt sistemlerde farklılaşma olmaktadır (Can, 1997: 7). Yani sistemler alt sistemlere bölünmüşlerdir. İleri sanayi toplumlarında farklılaşmanın geri kalmış ülkelere göre daha fazla yaşandığı görülmektedir. Farklılaşmaya başka bir açıdan baktığımızda, sistemin üretim sürecinde aldığı girdileri dönüşüm sürecinden geçirerek girdilerden farklı özellikleri olan çıktılar elde ettiğini görürüz. Burada da yine farklılaşma oluşturan bir yapıdan söz edilebilir (Tortop, İspir ve Aykaç, 1999: 236). Farklılaşma sistemlerin daha karmaşık hale gelme eğilimlerini ifade eden bir kavramdır (Yalçınkaya, 2002: 107).

3.4. Sistem Uyumu

Sistemin amaçlarını gerçekleştirebilmek için çevresindeki değişimlere bu yönde reaksiyonuna denir. Sistem bunu uyum mekanizması ile başarmaktadır. Bu mekanizma da diğer yapılar gibi sistemin devam etmesi için dışa açık olarak çaba sarf eder. Sistemin

uyum gücü olmazsa sisteme yapılan insan katkısının bir önemi kalmaz. Bununla birlikte, sistem uyum mekanizması ile çevre koşullarındaki değişimleri incelerken, aynı zamanda bu koşullara uyum sağlayacak içyapısına ait değişkenleri de araştırır. Sistemlerin çevre koşullarını uyum kuvveti düştükçe, insan katkısının etki oranı da düşmektedir (Yalçınkaya, 2002: 107).

3.5. Çevre

Çevre sistemin dışında kalan ve sistemin parçası olmayan her şeyi içerir. İşletmenin başarısı çevresi ile olan uyumuna bağlıdır. Kapalı sistemler için çevrenin önemi oldukça azdır. Ancak açık sistemler açısından, çevreleri ile sürekli etkileşim halinde oldukları için çok fazla öneme sahiptir. Sistemlerin çevrelerindeki bütün faktörler aynı öneme sahip değildir. Bazı faktörler sistemler açısından çok önemli olmasına rağmen bazı faktörlerin ise, önem derecesi düşük veyahut hiç olmayabilir. Bu faktörlerden sistemin işleyişi üzerinde etkili olanlar sistemin çevre koşulları olarak isimlendirilir (Uygur, 2010: 63).

3.6. Sistemin Sınırı

Sistemin iç yapısındaki değişkenleri, sistemin dışındaki çevreyle ayıran unsur sınırdır. Her sistemin sınırı vardır. Açık sistemlerde bu sınır sistemin çevresinden materyal, enerji ve bilgi gibi girdileri almasına müsaittir. Kapalı sistemlerde ise sınır bu alışverişin gerçekleşmesini olanaksızlaştıracak kadar katıdır. Sınır ile sistemin nerede başlayıp nerede bittiği belirlenmektedir (Ertürk, 2009: 32).

3.7. Entropi ve Negatif Entropi

Entropi sistemin düzensizliğe ve karmaşıklığa yönelmesini ifade eden bir kavramdır. Sistemler dışarıdan bilgi, materyal ve enerji alamadıkları durumlarda entropi durumuyla karşı karşıya kalırlar. Bu durumda o sistemde karışıklık, aksamalar, düzenin bozulması ve faaliyetlerin aksaması yönünde bir eğilim ortaya çıkar. Kapalı sistemlerde entropi yoğun bir şekilde yaşanmaktadır. Hatta kapalı sistemlerde zamanla entropi ile birlikte sistemin tamamen işleyemez hale gelmesi ve durması söz konusudur. Açık sistemlerde ise, bu olumsuz

durumun tersine çevrilmesi mümkündür. Örneğin biyolojik ve toplumsal sistemler genellikle açık sistemlerdir. Bu sistemler çevrelerinden aldıkları bilgi, malzeme ve enerji gibi girdilerle entropiyi tersine çevirebilirler. Bu duruma, negatif entropi (negentropi, olumsuz entropi) denmektedir. Biyolojik sistemlerde entropinin varacağı son nokta olümdür. Toplumsal sistemlerde ise sistemi yönetmek için gerekli girdilerin elde edilememesi sonucunda oluşan düzensizliği ifade eder (Şimşek ve Çelik, 2009: 123).

3.8. Değişkenler ve Parametreler

Her sistemde var olan ve sistemin yapısına ve faaliyetlerine etki eden faktörler vardır. Bu faktörlerden sistemin iç yapısında bulunanlara değişken, sistem sınırlarının dışında kalanlara ise parametre adı verilmektedir. Açık sistemler çevreden girdi aldıkları için hem değişkenlerden hem de parametrelerden etkilenirler. Fakat kapalı sistemler sadece değişkenlerden etkilenirler (Şimşek ve Çelik, 2009: 123).

3.9. Geriye Besleme (Geri Bildirim)

İngilizce de feedback olarak ifade edilen bir kavramdır. Amaçlara ulaşmadaki başarının ölçülmesini sağlayan bir mekanizmadır. Geriye besleme olmasaydı amaçların ne kadarına ne ölçüde ulaşıldığını anlamakta mümkün olmazdı. Açık sistemlerde negatif geriye besleme ve pozitif geriye besleme olmak üzere iki tür geriye beslemeden söz edilmektedir (Tortop, İspir ve Aykaç, 1999: 239).

Negatif geriye beslemede sistem ya da alt sistemlerin işleyişi hakkında bilgi edinilmekte, amaçlanan çıktıların niteliği ile elde edilen çıktıların nitelikleri karşılaştırılmaktadır. Yani negatif geriye besleme ile sistemin belirlediği amaçlardan ne ölçüde saptığını belirleyecek bilgiler elde edilmektedir. Pozitif geriye besleme ise, sistemin amaçlanan doğrultuda işlediğini gösterir. Sistem çıktılarının öngörülen nitelikte olduğu anlamına gelir. Durumun böyle devam etmesi istenir (Tortop, İspir ve Aykaç, 1999: 239-240). Ancak bazen işletmelerde öngörülenden daha iyi sonuçlarda elde edilebilmektedir. Örneğin; işletmenin belirlenmiş düzeyinin %20 üzerinde kar edildiği gibi bir bilgi alınmışsa, bu durumun devam etmesi istenecektir. Yine öngörülen durumdan bir sapma olmuştur. Bu durumda negatif ve pozitif

tif geriye besleme kavramlarını şöyle açıklamak mümkündür: Bilgi sistemi işletmeyi önceden belirlenmiş hedeflerde muhafazaya etmeye çalışırsa “negatif geriye besleme” den, sistemin yapısını ve hedeflerini geliştirmeye yöneliyorsa pozitif geri beslemeden söz edilebilir (Ertürk, 2009: 33).

4. SİSTEM OLARAK İŞLETMELER

Bütün örgütler ve işletmeler birer sistemdirler. Böylece bunların yönetilmeleri ile ilgili bazı konuları aşağıdaki gibi açıklayabiliriz (Şimşek ve Çelik, 2009: 124):

- İşletmeler; yönetim, üretim, pazarlama, muhasebe ve finansman, insan kaynakları yönetimi, halkla ilişkiler, ar-ge... gibi fonksiyonlardan oluşurlar. Bu fonksiyonlar, sistem yaklaşımı açısından sistemin parçaları olan alt sistemlerdir. Bu alt sistemler arasında da çeşitli etkileşimler vardır. Bu etkileşimleri dikkate almadan işletmeleri yönetmek olanaksızdır.
- İşletmeler, açık sistemler olarak çevreleri ile sürekli bir ilişki içindedirler. Bu ilişki, sürekli ve dinamiktir. Böylece işletmeler devamlı negatif entropi uygulayarak dinamik bir denge içinde olurlar. Alt sistemlerle birlikte çevreleri ile etkileşim içinde olan işletmeler parçalarının toplamından daha fazla değer elde ederler.
- İşletmeler maddi birer yapı değildirler. Aynı zamanda toplumsal sistemlerdir. Bu sistemlerinde teknik unsurları olduğu kadar beşeri unsurları da vardır. Zaten sistemlerde bu unsurların koordinasyonu ile ortaya çıkarlar. İşlevsel olarak bu unsurlar birbirlerini tamamlarlar ve herhangi birinde oluşacak aksaklık veya sıkıntılar diğerlerini de etkileyecektir.
- Sistem yaklaşımında işletmelerin alt sistemleri arasındaki iletişim önem arz etmektedir. Çünkü sistemin işleyebilmesi için alt sistemler arasında tam bir bilgi akışının sağlanması gerekmektedir. Alt sistemler diğer alt sistemlerin ne istediklerini ve kendilerinin bunlara karşılık ne yapmaları gerektiğini ancak bilgi akışı ile bilebileceklerdir.
- Son olarak; işletme sisteminin işleyişi girdi – süreç – çıktı akışı şeklinde gerçekleşmektedir. Bu akışın sürekliliğini sağlayabil-

mek için yönetimin planlama, örgütleme, yöneltme, koordinasyon ve denetim fonksiyonlarından faydalanılması gerekir.

5. YÖNETİMDE SİSTEM YAKLAŞIMI

Yönetimde sistem yaklaşımı; yöneticilerin örgütleri bir sistem olarak ele almalarını sağlayarak, alt sistemleri arasındaki ilişkilerin ve birbirlerini etkileme derecelerinin ön plana çıktığı, bütüncül bir bakış açısıyla sorunların tespit edilebildiği, kararların daha etkili bir şekilde alınabildiği örgütsel yapı oluşturan bir yaklaşımdır (Tortop, İspir ve Aykaç, 1999: 231-232).

Sistem yaklaşımı ile birlikte örgütler çevreleri ile ilişkili açık yapılar olarak görülmeye başlamıştır. Ayrıca sistemi oluşturan parçaların etkileşimine odaklanılmıştır. Bununla birlikte yöneticilerin örgüte bir bütün olarak bakabilmelerini sağlayan bir yaklaşım ortaya konmuştur. Sistem yaklaşımı ile birlikte yönetim düşüncesi, yöneticilerin kullanabileceği farklı kavram ve araçlara sahip olmuştur (Şimşek ve Çelik, 2009: 125).

Yöneticiler, en önemli görevleri olan karar verme sürecinde sistem yaklaşımından faydalanırlar. Sistem yaklaşımı, yöneticilere geleneksel yönetim anlayışından farklı olarak; karar verme sürecinde yönetim alanındaki birçok unsurun ilişkilendirilmesi sorununa yönelik bir çerçeve sunar (Yamak, 1994: 304).

Bu yaklaşımla yönetici görevini sadece kendi görev alanı içinde değerlendirmekten kurtularak, diğer alt sistemler ve çevre koşullarının da önem kazandığı bir bakış açısı elde etmiştir. Ayrıca yöneticiye kendi alt sisteminin amaçları ile sistemin amaçları arasında ilişki kurma olanağı sağlamıştır. Böylece yönetici organizasyonu, alt sistemlerinin amaçları ile uyumlu olarak kurabilme şansını elde etmiştir. Bunlarla birlikte artık yönetici alt sistemlerin esas siteme olan katkılarını tespit edebilme imkanına kavuşmuştur (Can, 1997: 44).

6. YÖNETİMDE SİSTEM YAKLAŞIMININ YARARLARI

Sistem yaklaşımı çalışanlarla örgütün amaçlarının bir arada gerçekleşmesini sağlamaya çalışmaktadır. Çünkü çalışan ve örgüt birbirini tamamlayan unsurlar olarak görülmektedir. Ayrıca örgütler bu yaklaşım sayesinde daha kolay incelenebilmekte, böylece de anla-

şılması kolaylaşmaktadır. Örgütlerin dinamik bir yapıya kavuşmasını sağlayan sistem yaklaşımı ile örgütler çevrelerindeki değişimlere duyarsız kalmamaktadır. Bu da örgütlerin hayatlarını devam ettirebilmeleri için elzem sayılmaktadır. Sistem ve alt sistemler arasında ahengi sağlayarak koordinasyonun oluşmasına katkı sağlayan sistem yaklaşımı bu şekilde sistemin başarısını artırır. Bunlara ek olarak, sistem yaklaşımı çalışanların değerlendirilmesinde de uygulanabilir. Değerlendirme bu yaklaşıma göre yapıldığında problemler büyümeden farkına varılır ve çözümlerin ortaya konulması kolaylaşır (Tortop, İspir ve Aykaç, 1999: 244).

Bu yaklaşım ile sorunların ortaya konulmasında sadece bir neden üzerinde durulmasının önüne geçilmiştir. Bununla birlikte sistemi bir bütün olarak ele alma fırsatı vermiştir (Kaban, 1994: 221). Böylece sistem yaklaşımı; sorunun anlaşılabilmesi için sistemin ve çevresinin tamamının incelenebilmesini sağlamıştır (Kurbanoglu, 1993: 37).

7. YÖNETİMDE SİSTEM YAKLAŞIMINA YÖNELTİLEN ELEŞTİRİLER

- Sistem yaklaşımının bir teori oluşturmadığı, ancak kavramsal bir çerçeve olduğu iddia edilmiştir.
- Sistem yaklaşımındaki kavramların bazı teorik yaklaşımları açıklamakta yetersiz ve kısıtlı olduğu ifade edilmiştir.
- Sistem yaklaşımında zorunlu olan iyi yetişmiş yöneticilerin bulunamaması ve bu yöneticilerin ekip çalışmasının gereklerini yerine getirmemeleri, bu yaklaşımın uygulanmasını başarısız kılacağı öngörülmüştür (Tortop, İspir ve Aykaç, 1999: 243).

SONUÇ

Sistem yaklaşımı günümüzde de geçerliliğini koruyan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre işletmeler de birer sistemdirler ve alt sistemleri vardır. Bu alt sistemlerde hem birbirlerini hem de sistemin tamamını etkilerler. Yönetim alt sistemi de diğer alt sistemlerin koordinasyonun sağlanması ile ilgilidir. Bunu sağlarken de sistem yakla-

şımından faydalanabilir. Sistem yaklaşımı ile yöneticiler işletmelere bütüncül bir perspektiften bakabilme şansına sahip olmuşlardır. Ancak bu bütüncül bakış açısının yanında sistemin parçalarına da ayrı ayrı odaklanabilmektedirler. Aynı zamanda yönetici alt sistemler arasındaki etkileşimleri görebilmekte bu da sorunların tespitini kolaylaştırmaktadır. Çünkü herhangi bir alt sistemde oluşacak sorunlar diğer alt sistemleri ve sistemin tümünü etkileyebilmektedir. Alt sistemlerdeki etkileşimlerin bilinmesi yöneticiler açısından daha doğru kararlar alınabilmesini sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- BERTALANFFY, L. V. (1969). General System Theory. Newyork: George Braziller Inc. Publishing.
- CAN, H. (1997). Organizasyon ve Yönetim. (4. Baskı), Ankara: Siyasal Kitabevi.
- DEMİRDÖĞEN, O.; KÜÇÜK, O. (2013). Üretim İşlemler Yönetimi. (3. Baskı), Ankara: Detay Yayıncılık.
- ERTÜRK, M. (2009). Meslek Yüksekokulları İçin Yönetim ve Organizasyon. (1. Bası), İstanbul: Beta Yayıncılık.
- GÜNEY, S. (Ed.). (2007). Yönetim ve Organizasyon. (2. Baskı), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KABAN, Z. Y. (1994). Genel Sistem Teorisi ve Siberetik. Marmara İletişim Dergisi, Sayı:8, Ekim, s. 219-226.
- KALIPSIZ, A. (1977). Bir Sistem Olarak Ormancılık. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi. Seri B, Cilt 27, Sayı 2.
- KURBANOĞLU, S. S. (1993). Sistem Yaklaşımı ve Kütüphanecilik Bilimi. Türk Kütüphaneciliği, 7, 1, s. 33-40.
- MELE, C.; PELS, J.; POLESE, F. (2010). A Brief Review of Systems Theories and Their Managerial Applications. Service Science 2(1/2), 126 – 135.
- ŞİMŞEK, M. Ş.; ÇELİK, A. (2009). Yönetim ve Organizasyon. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.

- TECİM, V. (2004). Sistem Yaklaşımı ve Soft Sistem Düşüncesi. D.E.Ü. İ.İ.B.F.Dergisi, Cilt:19 Sayı:2, Yıl:2004, s. 75-100.
- TOPALOĞLU, M.; KOÇ, H. (2010) Büro Yönetimi Kavramlar ve İlkelere. (5. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- TORTOP, N.; İSBİR E. G.; AYKAÇ B. (1999). Yönetim Bilimi. (3. Baskı), Ankara: Yargı Yayınevi.
- UYGUR, A. (2010). Yönetim ve Organizasyon. (4. Baskı), Mesleki ve Teknik Yayınlar Serisi, Ankara: Nobel Yayınları.
- YALÇINKAYA, M. (2002). Açık Sistem Teorisi ve Okula Uygulanması. G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 22, Sayı 2, s. 103-116.
- YAMAK, O. (1994). İşletmelerde Bilginin Karar Vericilere İletilmesi Sorununa Kavramsal Bir Çerçeve: Sistem Yaklaşımı. Marmara İletişim Dergisi, Sayı:6, Nisan.
- YÜKSEL, A. H. (2016). İletişim Süreci ve Sistem Yaklaşımı Açısından İletişim Sürecinin İncelenmesi. Kurgu Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi, 6 (6), s. 15-63.

